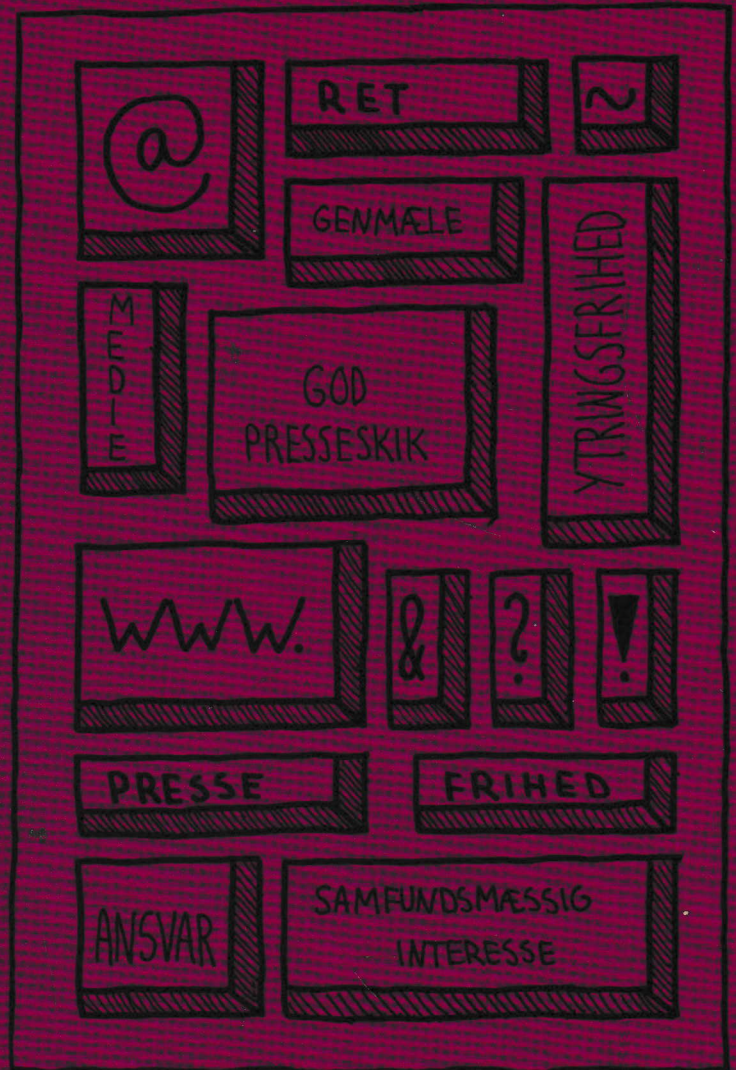

Trine Baumbach

Medieret

Frihed og ansvar

2017

KARNOV
GROUP

Trine Baumbach

Medieret – frihed og ansvar

1. udgave/1. oplag

© Karnov Group Denmark A/S, København 2017

ISBN 978-87-619-3924-1

Forsideillustration: Zara Stevnsborg Baumbach

Omslag: Axel Surland, Ljungbyhed

Sats og tryk: AKAPRINT a/s, Aarhus

Mekanisk, fotografisk eller anden gengivelse
af denne bog eller dele af den er ikke tilladt
ifølge gældende dansk lov om ophavsret.
Alle rettigheder forbeholdes.

Publikationen er fagfællebedømt

Indhold

Forord	13
---------------------	----

Kapitel 1

Introduktion til medieretten	15
1. Introduktion	15
2. Metode og retskilder	18
2.1. Sondring mellem straffebestemmelser, der skal <i>fortolkes</i> i lyset af ytringsfriheden og straffebestemmelser, der skal <i>anvendes</i> i lyset af ytringsfriheden	22
2.2. Sondringen mellem materiel typicitet (»uberettiget«), samtykke og hensynet til ytringsfriheden	27
3. Menneskerettighedskonventionens bærende hensyn og Domstolens fortolkningsstil	30
4. De strafferetlige ansvarsbetingelser	31
5. De erstatningsretlige ansvarsbetingelser – uden for kontrakt	34
6. Bogens disponering	36
7. Sprogbrug	40

Kapitel 2

Ytringsfrihed	41
1. Introduktion	41
2. Bærende hensyn	42
2.1. Demokratiprincippet	42
2.2. Sandhedsprincippet	43
2.3. Selvfoldelsesprincippet	46
2.4. De bærende hensyn – afslutning	46
3. Grundlovens § 77	48
4. Menneskerettighedskonventionens artikel 10 og Menneskerettighedsdomstolens praksis	62
4.1. Prøvelsen efter artikel 10, stk. 2	75
4.1.1. Sagens faktum omfattet af artikel 10's anvendelsesområde	76
4.1.2. Er der sket et indgreb	79
4.1.3. Hjemmel i national ret	80
4.1.4. Legitimt hensyn	82
4.1.5. Nødvendigt i et demokratisk samfund	83
5. Retlige problemstillinger	86

5.1. Ytringsfriheden som almægtig menneskeret?	86
5.1.1. Afvejningen af de krydsende menneskerettigheder.	90
5.2. Skal journalister efterkomme politiets lovlige ordre?	94
6. Afslutning og perspektiv	99

Kapitel 3

Samfundsmæssig interesse	101
1. Introduktion	101
2. Sprogbrugen	103
3. Samfundsmæssig interesse – Fordums tid	104
4. Samfundsmæssig interesse – Indkredsning	105
4.1. Overordnede perspektiver	105
4.2. Mere konkret perspektiv	108
4.3. Særligt om emner af samfundsmæssig interesse og kendte mennesker	109
4.4. Særligt om betydningen af om det publicerede var journalistisk nødvendigt	115
4.5. Udvalgte eksempler fra Menneskerettighedsdomstolens praksis	122
5. Retlige problemstillinger	125
5.1. Det samfundsmæssigt interessante skal bære artiklen?	126
5.2. Samfundsmæssig interesse i at et emne ikke behandles	127
6. Afslutning og perspektiv	129

Kapitel 4

Materielle begrænsninger i ytringsfriheden – almindelig del	131
1. Introduktion	131
2. Journalisters strafansvar – typetilfælde	132
3. Referatprivilegiet – to typer	133
3.1. Referatprivilegiet – interview	133
3.2. Referatprivilegiet – rene referatsager	138
4. Journalisten begår en selvstændig strafbar handling – 2 typer	145
4.1. Journalisten følger med	145
4.2. Journalisten begår en selvstændig – uafhængig af andre – strafbar handling – 2 undertyper	157
4.2.1. Selvstændig overtrædelse af en straffebestemmelse der efter sin karakter udgør en begrænsning af ytringsfriheden	157

4.2.2. Selvstændig overtrædelse af en straffebestemmelse der ikke efter sin karakter udgør en begrænsning af ytringsfriheden – researchhandling	162
5. Når journalister opfordrer andre eller på anden måde medvirker til, at andre begår strafbare handlinger (uden for interviewsagerne)	172
6. Særligt om injurier og Menneskerettighedsdomstolens prøvelse	175
6.1. Menneskerettighedsdomstolens prøvelseskoncept	179
6.1.1. Beskyldninger	181
6.1.2. Værdidomme	188
6.1.3. Begge kategorier og dansk ret	190
7. Retlig problemstilling	196
7.1. Den danske injurielovgivning – er der rum for forbedringer?	196
8. Afslutning og perspektiv	198

Kapitel 5

Materielle begrænsninger i ytringsfriheden – speciel del	201
1. Introduktion	201
2. Bærende hensyn	203
3. Straffeloven	206
3.1. Udvalgte bestemmelser	206
3.1.1. Straffelovens § 125	206
3.1.2. Straffelovens § 131 mv.	207
3.1.3. Straffelovens § 136, stk. 1 og 2	208
3.1.4. Straffelovens § 140	210
3.2. Særligt om tavshedspligt	215
3.3. Straffelovens kapitel 27	229
3.3.1. Straffelovens § 263	230
3.3.2. Straffelovens § 264 a	236
3.3.3. Straffelovens § 264 c	242
3.3.4. Straffelovens § 264 d	244
3.3.5. Straffelovens § 266 b	260
3.3.6. Afslutning på straffelovens kapitel 27	274
4. Særlovgivningen	274
4.1. Retsplejeloven	274
4.1.1. Retsplejelovens § 1017	275
4.1.2. Retsplejelovens § 1017 b	280
4.1.3. Retsplejelovens § 430	281
4.1.4. Afslutning på retsplejelovens bestemmelser	282
5. Retlig problemstilling	283

5.1. Forsætligt forkerte oplysninger eller forkerte oplysninger bragt som følge af forsætlig uvidenhed	283
6. Afslutning og perspektiv	285

Kapitel 6

Offentlighed som forudsætning for pressefrihed	287
1. Introduktion	287
2. Bærende hensyn	288
3. Grundlovens § 49	293
4. Retlige problemstillinger	298
4.1. Politiske forhandlinger i lukkede møder og uden for referat	298
4.2. Høringsfrister	301
5. Afslutning og perspektiv	302

Kapitel 7

Offentlighed i retsplejen	303
1. Introduktion	303
2. Bærende hensyn	305
3. Indskrænkninger i offentlighedsprincippet	309
3.1. Indskrænkninger i den umiddelbare offentlighed – dørlukning	310
3.2. Indskrænkninger i den middelbare offentlighed – referatforbud	316
3.3. Indskrænkninger i den middelbare offentlighed – navneforbud	317
3.4. Optagelse og transmission af billeder, lyd og tekst mv.	322
3.5. Billedoptagelse i og uden for rettens bygninger mv.	330
3.6. Tegninger	334
3.7. Straf	334
4. Dokumentoffentlighed – aktindsigt i retsplejen	336
4.1. Medieretligt særligt relevante regler om aktindsigt	339
4.1.1. Særligt om § 41 b, stk. 2, nr. 2 og 3	340
4.1.2. Særligt om retsplejelovens § 41 f.	341
4.2. Andre regler	345
5. Retlige problemstillinger	347
5.1. Navneforbud som uegentlig undladelsesforbrydelse?	347
5.2. Retsfølgning af overtrædelser af retsplejelovens kapitel 2	353
6. Afslutning og perspektiv	356

Kapitel 8

Offentlighed i forvaltningen	359
1. Introduktion	359
2. Bærende hensyn	360
3. Offentlighedslovens hovedindhold og udvalgte bestemmelser	364
3.1. Offentlighedslovens hovedindhold	365
3.2. Offentlighedslovens § 7 – hovedreglen	366
3.3. Meroffentlighed – § 14	367
3.4. Udvalgte undtagelser til hovedreglen om aktindsigt	370
3.4.1. Offentlighedslovens § 30	372
3.4.2. Offentlighedslovens § 31	373
3.4.3. Offentlighedslovens § 32	374
3.4.4. Offentlighedslovens § 33	375
4. Retlige problemstillinger	378
4.1. Lovens formål og lovens anvendelse	378
4.2. Offentlighedsloven og tavshedspligten – en fransk stiløvelse? ...	381
5. Afslutning og perspektiv	383

Kapitel 9

Medieansvarsloven	387
1. Introduktion	387
2. Bærende hensyn	388
3. Medieansvarslovens anvendelsesområde	391
3.1. De indenlandske periodiske skrifter	392
3.2. Radio og tv-foretagender mv.	394
3.3. Internetmedier mv.	394
4. Formelle og materielle pressedelikter	397
4.1. Formelle pressedelikter	398
4.2. Materielle pressedelikter	400
5. Medieansvaret	404
5.1. Indenlandske periodiske skrifter	405
5.1.1. Ansvarssubjekter – generelt	405
5.1.2. Forfatteransvaret	408
5.1.3. Redaktøransvaret	409
5.1.4. Udgiveransvaret	411
5.2. Radio- og fjernsynsudsendelser	411
5.2.1. Ansvarssubjekter – generelt	412
5.2.2. Forfatter- og udtaleransvaret	413
5.2.3. Redaktøransvaret	415
5.2.4. Radio- eller fjernsynsforetagendets ansvar	416

5.3. Internetmedier mv.....	416
5.4. Fælles bestemmelser.....	416
5.5. Erstatningsansvaret	418
6. Retlige problemstillinger.....	419
6.1. Medieansvarslovens anvendelsesområde og udenlandske medier	420
6.2. Medieansvaret og link til artikler i andre medier.....	423
6.3. Opdelingen i materielle pressedelikter og andre strafbare forhold	423
6.4. Regres contra lovens bærende hensyn.....	425
7. Afslutning og perspektiv.....	430

Kapitel 10

Pressenævnet, god presseskik og genmæle.....	433
1. Introduktion	433
2. Bærende hensyn.....	434
3. Pressenævnet	439
3.1. Pressenævnet som forvaltningsmyndighed	439
3.2. Egendriftssager	442
3.3. Retlig interesse	445
3.4. Afvisning af sager	447
3.5. Indhold og handle måde eller offentliggørelse i strid med god presseskik.....	447
3.6. Sagsbehandlingsregler mv.....	451
4. God presseskik	453
4.1. Grundlæggende synspunkter	455
4.2. Afsnit A: Korrekte meddelelser	457
4.3. Afsnit B: Adfærd i strid med god presseskik	463
4.4. Afsnit C: Retsreportage	474
5. Andre regler og retningslinjer	477
6. Genmæle	479
7. Retlige problemstillinger.....	481
7.1. Retligt bindende regler.....	481
7.2. Presseetiske regler contra straffebestemmelser.....	482
7.3. Anonyme uredigerede debatindlæg.....	484
8. Afslutning og perspektiv.....	491

Kapitel 11

Kildebeskyttelse	495
1. Introduktion	495

2. Bærende hensyn.....	498
3. Kildebegrebet	501
4. Kildebeskyttelsens retsgrundlag.....	508
4.1. Retsplejelovens § 172, stk. 1-4.....	510
4.2. Vidnepålæg i sager om alvorlig kriminalitet.....	513
4.3. Vidnepålæg i sager om brud på tavshedspligten	515
4.4. Særligt om edition, ransgning og beslaglæggelse.....	518
5. Retlige problemstillinger.....	521
5.1. Sammenhængen mellem medieansvarsloven og kildebeskyttelsen.....	521
5.2. Vidnefritagelse eller vidneudelukkelse, herunder kriminalisering af journalisters uberettigede kildeafsløringer ...	524
5.3. Personkreds omfattet af kildebeskyttelsen	526
6. Afslutning og perspektiv.....	527

Kapitel 12

Andre emner og perspektiver	529
1. Introduktion	529
2. Påtaleregler	530
3. Persondataloven og massemediernes informationsdatabase.....	538
4. Natives – reklame contra redaktionelt stof.....	542
5. Sammenligning mellem politi og medier.....	546
6. Chilling effect	548
7. Betalte kilder.....	553
8. Den redaktionelle frihed.....	554
9. Who makes the news, og har det nogen betydning?.....	559
10. Selvcensur	561
11. Har vi brug for de etablerede medier og journalisterne? Og om falske nyheder	564
Litteraturliste	567
Domsregister.....	579
Stikordsregister	589

Forord

»I begyndelsen var ordet ... Og Ordet ... tog bolig iblandt os.«¹

Ordet – det levende ord, det skrevne ord, det viste ord – er grundneren i ethvert menneskes liv og i ethvert samfunds eksistens. Det lærer os, det skaber os, det udvikler os, det binder os sammen og skiller os ad. Ordet har været her siden begyndelsen og er en så vigtig del af vores – individernes og samfundets – liv og færden, at det helt bogstaveligt har taget bolig iblandt os.

Denne bog behandler medieretten i den moderne verden – mediernes frihed og mediernes ansvar. Emnerne i bogen er udvalgt både ud fra en ytringsfrihedssynsvinkel og en indsamling af oplysninger-synsvinkel. De fleste kapitler i bogen er bygget op over følgende læst: Indledning, bærende hensyn, den materielle ret, retlige problemstillinger samt afslutning og perspektiv. Alle emner og problemstillinger i kapitlerne er analyseret i lyset af internationale instrumenter eller perspektiver, ikke mindst er Den Europæiske Menneskerettighedskonvention og Menneskerettighedsdomstolens praksis inddraget.

Jeg har under udarbejdelsen af bogen fået hjælp, gode råd og kommentarer fra en række personer. Blandt flere skal en særlig tak lyde til ph.d.-stipendiat Anna-Louise Fink (den gang stud. jur.) for hjælp til udvælgelse af pressenævnskendelser. Endvidere skal lyde en tak til professor Peter Mortensen for gennemlæsning og kommentarer til afsnittet om de erstatningsretlige ansvarsbetragtninger, en tak til advokat (L) Mikael Skytte Thorstholm for gennemlæsning og kommentarer til kapitlet om medieansvarsloven, en tak til kontorchef hos Folketingets Ombudsmand Lisbeth Adserballe for gennemlæsning og kommentarer til kapitlet om offentlighed i forvaltningen, og en tak til kommitteret Claes Nilas for gennemlæsning og kommentarer til kapitlet om offentlighed i retsplejen. Endelig skal lyde en stor tak til min mand Henrik Stevnsborg for gennemlæsning og kommentarer.

Andre gode råd og kommentarer modtages gerne (tb@jur.ku.dk).

Forsideillustrationen er tegnet af elev Zara Stevnsborg Baumbach.

Retskildemateriale er medtaget til ca. april 2017.

Christianshavn, maj 2017

Trine Baumbach

¹ Frit citeret efter Johannesevangeliet, kapitel 1, vers 1 og 14.

I bogen behandles reglerne om mediernes frihed og ansvar, altså mediernes ytringsfrihed, ytringsfrihedens grænser, det særlige medieansvar, den retlige regulering af mediernes arbejdsmetoder og mulighed for at indsamle information, herunder reglerne om aktindsigt, reglerne om Pressenævnet og god presseskik samt reglerne om kildebeskyttelse. Endvidere behandles i bogen grundtanker og problemstillinger, som ud fra en mere samfundsmæssig tilgang er væsentlige, og som alle, der beskæftiger sig med medier og medieret, er nødt til at have i hvert fald et grundlæggende kendskab til.

Alle emner og problemstillinger i kapitlerne er analyseret i lyset af internationale instrumenter eller perspektiver, ikke mindst er Den Europæiske Menneskerettighedskonvention og Menneskerettighedsdomstolens praksis inddraget.

Medieretten er et tværfagligt fag, som med fundament i strafferetten og menneskeretten indeholder elementer af bl.a. forfatningsret, forvaltningsret, procesret og erstatningsret. Hertil kommer de specifikt medieretlige elementer, herunder reglerne om god presseskik.

Bogens ide er at behandle de mest relevante retlige felter inden for medieretten med udgangspunkt i de bærende hensyn bag de pågældende reguleringer og samtidig pege på retlige problemstillinger af aktuel betydning. Grundtanken er, at behandlingen af de enkelte emner skal være af blivende værdi, selv om medieretten som retlig disciplin konstant er i rivende udvikling med ny lovgivning, ny retspraksis, nye fænomener og nye adfærdsmønstre hos mediebrugerne.

Bogen er skrevet til forskere samt jurister i retsvæsenet og medieorganisationerne, men den henvender sig til alle, der beskæftiger sig både teoretisk og praktisk med medier og medieret.

Trine Baumbach er docent, ph.d. og forskningscenterleder for Center for Offentlig Regulering og Administration (CORA) ved Det Juridiske Fakultet, Københavns Universitet.

